

TILSYNSRÅDET FOR KRIMINALOMSORGEN

TILSYNSRAPPORT

**Trondheim fengsel og forvaringsanstalt,
avdeling Kongensgate** 14. mai 2025

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen	3
1.2. Gjennomføring av tilsynet.....	3
2. Tilsynsrådets vurderinger	3
2.1. Innledning	3
2.2. Om Trondheim fengsel og forvaringsanstalt, avdeling Kongensgate	4
2.2.1. Overordnet	4
2.2.2. Rapportering	4
2.2.3. Innsatte og bemanning	4
2.3. Innlåsing og aktivitet.....	5
2.4. Kroppsvisitasjoner, rusprøver og cellevisitasjoner	5
2.5. Om selvdropsrisiko og selvdrap	6
2.6. Helsetjenester i fengselet	6
2.7. Tilbakeføringsarbeid	6
3. Tilsynsrådets anbefalinger	7
4. Tilbakemelding og oppfølging	8

1. Innledning

1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen

Det nye nasjonale Tilsynsrådet for kriminalomsorgen ble etablert fra 1. januar 2025.¹ Tilsynsrådet er uavhengig i sitt arbeid og kan ikke instrueres om lovtolkning eller skjønnsutøvelse. Tilsynsrådet består av en fast ledelse på tre personer: Verna Rege Nilssen, Oddvar Thorbjørnsen Faltin og Tonje Lilaas Larsen. Den lokale forankringen er videreført gjennom Tilsynsrådets fylkesbaserte sammensetning med lokale medlemmer. Sivilrettsforvaltningen har oppgaven som sekretariat for Tilsynsrådet.

Tilsynsrådet skal føre tilsyn med at personer som er innsatt i kriminalomsorgens institusjoner, behandles i samsvar med gjeldende rett og at deres velferd ivaretas. Tilsynsrådet skal også føre tilsyn med at personer som gjennomfører varetekt eller straff utenfor institusjon, behandles i samsvar med gjeldende rett.

Tilsynsrådet kan ta opp saker av eget tiltak eller etter henvendelse fra innsatte, domfelte, siktede, botlagte, pårørende eller ansatte.

Ved hvert tilsynsbesøk i kriminalomsorgens institusjoner skal minst to medlemmer av Tilsynsrådet delta, så langt mulig én fra ledelsen. Tilsynsbesøket kan varsles på forhånd eller være uanmeldte. Domfelte og innsatte har rett til å kommunisere fortløpig med Tilsynsrådet og sekretariatet.²

Tilsynsrådet og sekretariatet har taushetsplikt etter forvaltningsloven. Taushetsplikten omfatter også forhold av betydning for sikkerheten i kriminalomsorgens institusjoner eller for gjennomføringen av straff utenfor fengsel.³

1.2. Gjennomføring av tilsynet

14. mai 2025 var Tilsynsrådet på stedlig tilsyn i Trondheim fengsel og forvaringsanstalt, avdeling Kongensgate fra kl. 17.00 til 19.00.

Følgende personer deltok under det stedlige besøket:

- Verna Rege Nilssen (leder)
- Renate Nygård (lokalt medlem)
- Arnt Bjørkvik (lokalt medlem)

Trondheim fengsel og forvaringsanstalt ble varslet om tilsynsbesøket i brev 8. april 2025. Det ble innhentet dokumentasjon i forkant av det stedlige besøket. I varselet ble fengselet bedt om å oversende informasjon i forkant av tilsynsbesøket.

Rapporten bygger i hovedsak på informasjon fra fengselsledelsen, samtaler med ansatte, innsatte, egne observasjoner og mottatt dokumentasjon.

Fengselet bistod velvillig under gjennomføringen av besøket.

2. Tilsynsrådets vurderinger

2.1. Innledning

Tilsynsrådets vurderinger etter tilsynet med Trondheim fengsel og forvaringsanstalt, avdeling Kongensgate bygger i hovedsak på informasjon fra fengselsledelsen og øvrige ansatte i

¹ Tilsynsrådet for kriminalomsorgen er opprettet i medhold av straffegjennomføringsloven kapittel 2 A, se Prop. 46 L (2022–2023). Tilsynsrådets ansvar og oppgaver er nærmere regulert i forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen.

² Straffegjennomføringsloven § 9 a.

³ Straffegjennomføringsloven § 9 c første ledd.

fengselet, egne observasjoner, tilbakemeldinger fra innsatte før, under og etter tilsynet, og mottatt dokumentasjon. Fengselsledelsen og de øvrige ansatte var godt forberedt og bisto velvillig under gjennomføringen av det stedlige besøket.

2.2. Om Trondheim fengsel og forvaringsanstalt, avdeling Kongensgate

2.2.1. Overordnet

Trondheim fengsel og forvaringsanstalt, avdeling Kongensgate er en frigangsavdeling på lavere sikkerhetsnivå. Avdelingen er en underavdeling av Trondheim fengsel og forvaringsanstalt, og ligger i Trondheim sentrum. Administrasjonen ligger i hovedavdelingen Nermarka. Avdelingen ble åpnet igjen i januar 2024 etter en lengre nedstengning som følge av at avdelingen ble renovert.

Avdeling Kongensgate har to etasjer. Første etasje omfatter gang, kontor, pauserom, kjøkken, stue med sofa, TV og biljardbord, og en egen lite stue for familiebesøk med sofa, TV og gamingutstyr. Andre etasje har ti soverom med to felles dusjer og toaletter. Avdeling Kongensgate har ikke sikkerhetsceller eller sikkerhetsseng.

2.2.2. Rapportering

All statistikk og informasjon om Trondheim fengsel og forvaringsanstalt samles i en stor rapport, som inkluderer avdelingene Nermarka, Leira og Kongensgate. Underenhetene rapporterer særskilt på effektiv utnyttelse av kapasitet i kriminalomsorgen. Trondheim fengsel og forvaringsanstalt har i oversendelsesbrevet silt ut informasjonen som angår avdeling Kongensgate. Tilsynsrådet finner det krevende å sile ut informasjonen som angår de ulike avdelingene fra rapporten fra Trondheim fengsel og forvaringsanstalt, og ber fengselet vurdere hensiktsmessigheten av en slik felles rapportering.

2.2.3. Innsatte og bemanning

Avdeling Kongensgate har ti plasser for menn. Alle innsatte har kontaktbetjent.

Avdelingen har ikke hatt innsatte under 18 år de siste 12 månedene. På tidspunktet for Tilsynsrådets besøk hadde fengselet en innsatt i alderen 18-24 år. De siste 12 månedene har fengselet hatt to innsatte under 25 år.

Fengselet opplyser at alle innsatte snakker norsk. Avdelingen har derfor ikke hatt utgifter til tolk de siste 12 månedene. Tilsynsrådet forutsetter at avdelingen vil benytte tolk ved behov.

Kapasitetsutnyttelsen for avdeling Kongensgate var 100 prosent for tredje tertial 2024. For hele 2024 var kapasitetsutnyttelsen 92,5 prosent. Fengselet opplyser at årsaken til dette var at fengselet var stengt i perioden 1. januar 2024 til 9. januar 2024, slik at det medgikk noe tid før avdeling Kongensgate oppnådde fullt belegg. Videre hadde avdeling Kongensgate en lengre periode med én ledig fengselsplass i andre tertial i påvente av inntak av en domfelt med skoleplass fra høsten 2024.

Fengselet opplyser at de har endret inntakspraksisen for å unngå at avdelingen har ledige plasser. Den nye ordningen innebærer at domfelte som skal overføres til avdeling Kongensgate allerede er vurdert og innvilget prøveløslatelse før overføring kan skje. Dette medfører en forutsigbarhet med hensyn til inntak av nye domfelte fram i tid, og i dag bookes overføringer seks måneder fram i tid. Effekten av dette vil være at avdeling Kongensgate til enhver tid har full kapasitetsutnyttelse, og ikke risikerer perioder med ledige plasser. Tiltakene er videreført til 2025.

På nattetid har fengselet direkte alarm til hovedavdelingen Nermarka. Avdelingen opplyser at de har lavt sykefravær.

2.3. Innlåsing og aktivitet

Fengselet opplyser at avdelingens ytterdør låses i tidsrommet fra klokka 23.00 til kl. 06.00. Innsatte har egen nøkkel til rommet sitt og låses ikke inne på sine rom. Innsatte må være inne på avdelingen kl. 21.30. Alle innsatte har telefon og PC.

Det er en forutsetning at innsatte som gjennomfører straff ved avdelingen er sysselsatt. Avdeling Kongensgate har ingen egen sysselsetting utenom gangguttene. Øvrige innsatte går enten på skole eller jobb. Innsatte kan som hovedregel innvilges frigang til skole/utdanning i to år eller arbeid i ett år.⁴ Disse reglene setter de ytre rammene for soningstiden ved avdelingen. De fleste innsatte går på skole, mens to innsatte arbeider som lærlinger. Fengselet tar imot domfelte og forvaringsdømte, men for tiden er det ingen forvaringsdømte på avdelingen.

Innsatte som ikke går på skole, betaler 2 000 kroner i måneden i husleie. Dette inkluderer alle måltidene gjennom døgnet. Innsatte bestiller tørrvarer hver fredag for en uke av gangen, og mottar middag hver dag. Varmmaten blir levert fra avdeling Nermarka.

De innsatte ved avdeling Kongensgate har ikke kontaktutvalg. Fengselet gjennomfører allmøte en gang i måneden, første mandag hver måned kl. 17. Det er obligatorisk oppmøte for innsatte. Gjennom allmøtene kan innsatte ta opp saker med fengselet, og fengselet kan gi informasjon. Det skrives referater fra møtene. Tilsynsrådet fikk under det stedlige tilsynsbesøket inntrykk av at de innsatte er fornøyde med ordningen med allmøter.

2.4. Kroppsvisitasjoner, rusprøver og cellevisitasjoner

Fengselet opplyser at det ikke er gjennomført kroppsvisitasjoner ved avdelingen etter avdelingen ble åpnet igjen i januar 2024.

Fengselet informerer om at de har lite problemer med rus ved avdelingen. Ifølge fengselet gjennomføres det utåndingsprøver etter permisjon. Videre benytter fengselet spyttprøve og urinprøve ved mistanke om inntak av rusmidler. I 2024 er det avgitt fem spyttprøver, seks urinprøver og 774 utåndingsprøver. Ingen av prøvene har vært positive. Dette viser at fengselet har gjennomført hyppige kontroller i 2024 uten funn. Tilsynsrådet har fått opplyst at fengselet nå prøver ut hurtigtester for spyttprøver for å kunne øke antallet tester og få ned kostnadene.

Fengselet opplyser at visitasjonspatruljen er innom på rutinemessige kontroller tre til fire ganger i året. I 2024 har avdelingen ikke bedt om bistand fra visitasjonspatruljen på grunn av mistanke om rus.

Fengselet gjennomfører en generell kontroll av alle rommene hver dag, hvor de ser til at alt er i orden.

Tilsynsrådet bemerker at fengselet gjennomfører et stort antall kontrolltiltak til tross for fengselets oppfatning av at det er lite problemer med rus ved avdelingen, og at det ikke er avlagt positive rusprøver i 2024. Tilsynsrådet ser positivt på at det benyttes mindre inngripende kontrollformer som utåndingsprøver og spyttprøver. Samtidig bemerkes det at også disse prøvene kun skal foretas der det er nødvendig.

⁴ Straffegjennomføringsloven § 20 med forskrift.

Tilsynsrådet anbefaler at avdeling Kongensgate:

- arbeider for å kun benytte inngripende tiltak når det er nødvendig og forholdsmessig, og at fengselet alltid må vurdere om sikkerheten kan ivaretas på andre måter (minste inngreps prinsipp).

2.5. Om selvdraprisiko og selvdrap

Det har ikke vært tilfeller av selvdrap, selvdrapsforsøk eller alvorlig selvskading ved avdelingen de siste 12 månedene. Fengselet opplyser at de ikke har noen egen kartlegging, ettersom ingen innsatte kommer direkte til straffegjennomføring ved Kongensgate avdeling.

Alle innsatte skal være kartlagt med hensyn til selvdrapsfare ved den anstalten der de først startet straffegjennomføringen. Fengselet opplyser at denne kartleggingen er tilgjengelig for alle ansatte ved avdelingen gjennom saksbehandlingssystemet DocuLive. Tilsynsrådet viser til at kartlegging er avgjørende for at de som arbeider i fengselet skal kjenne den innsatte. Det kan gå lang tid fra innkomstsamtalen i fengselet den innsatte overføres fra, til innkomsten ved Kongensgate. Tilsynsrådet vurderer at avdelingen bør ha rutiner for å kartlegge selvdrapsfare, enten dette gjøres av avdelingen selv eller i samarbeid med fengselet den innsatte overføres fra.

2.6. Helsetjenester i fengselet

De innsatte ved avdelingen har tilgang til fengselshelsetjenesten og tannlegen ved avdeling Nermarka, eller de kan benytte sin egen fastlege. De fleste innsatte benytter egen fastlege. Om fastlegen forordner medisiner, legges dette opp av fengselshelsetjenesten på Nermarka sammen med medisinene som er forordnet av fengselslegen. Medisinene ligger på vaktrommet.

Fengselet opplyser at det hender at fremstillinger til fengselshelsetjenesten ved Nermarka blir avlyst. Det føres ikke oversikt over omfanget, men fengselet anslår at dette har skjedd omtrent seks ganger de siste 12 månedene. Fengselet opplyser at avlysningene skyldes lav bemanning. Tilsynsrådet vurderer at slike avlysninger er svært uheldige. Avlyste eller utsatte legetimer kan i verste fall føre til forverring av den innsattes helsetilstand. Tilsynsrådet understreker viktigheten av at fengselet gir de innsatte en god begrunnelse når de ikke får treffe lege, eller må vente.

Tilsynsrådet anbefaler at avdeling Kongensgate:

- arbeider for at helserelaterte fremstillinger gjennomføres.
- loggfører avlyste fremstillinger på en måte som gjør at det kan føres statistikk, og som sikrer notoritet rundt antall og hvordan avlysningene følges opp.

2.7. Tilbakeføringsarbeid

Kriminalomsorgens primære verktøy for kartlegging i forbindelse med tilbakeføringsarbeid er BRIK. Fengselet opplyser at BRIK-kartleggingen som regel er gjennomført før de innsatte kommer til Kongensgate, men at den oppdateres når de ankommer avdelingen. Fengselet opplyser at det er sjeldent at den innsatte ikke samtykker til BRIK-kartlegging. Alle BRIK-kartlegginger er tilgjengelig for ansatte ved avdelingen.

Samarbeid med NAV er en viktig del av tilbakeføringsarbeidet, og fengselet vurderer at samarbeidet fungerer godt. Avdelingen opplyser at de innsatte har bolig, jobb/skole og økonomi på plass når de løslates.

Fengselet informerer at innsatte kan søke om permisjoner på inntil 20 timer i måneden. I tillegg har innsatte rett til 30 døgn med ordinær permisjon, og inntil tre timer besøk per uke. Videre informerer fengselet om at saksbehandlingstiden ved søknader om permisjon er maksimalt ett døgn, men at de oftest får svar umiddelbart.

Fornærmede blir varslet om at innsatte er ved avdeling Kongensgate, og gis informasjon om hva dette innebærer med tanke på permisjoner. Videre blir det gjort individuelle vurderinger av om fornærmede skulle varsles ved ulike permisjoner.

Fengselet opplyser at det har vært få straffavbrudd ved avdeling Kongensgate, og kun et tilfelle av overføring til straffegjennomføring i hjemmet uten elektronisk kontroll.⁵ Ifølge avdelingen er det få innsatte som søker om overføring til straffegjennomføring i hjemmet med og uten elektronisk kontroll (fotlenke), fordi denne formen for straffegjennomføring oppfattes som strengere enn å være ved avdeling Kongensgate. Videre informerer fengselet at avdelingen ikke har avslått søknader om prøveløslatelse det siste året.

Det er ikke fattet vedtak om brudd på ro, orden og disiplin etter straffegjennomføringsloven § 40 ved avdeling Kongensgate. Fengselet opplyser at det ved brudd på vilkårene for permisjon gjøres en individuell vurdering av hvordan det bør reageres i hvert enkelt tilfelle, og at fengselet arbeider aktivt for å forhindre tilbakeføring til høyere sikkerhet. Ifølge informasjonen fra fengselet var det ingen overføringer fra avdelingen til høyere sikkerhet de siste 12 månedene.

Tilsynsrådet har inntrykk av at innsatte er fornøyde med å avslutte straffegjennomføringen ved avdeling Kongensgate, og at avdelingen legger godt til rette for en progresjon som forenkler tilbakeføringen til samfunnet.

3. Tilsynsrådets anbefalinger

Tilsynsrådet mener at Trondheim fengsel og forvaringsanstalt, avdeling Kongensgate må sørge for at innsattes rettigheter og velferd ivaretas, uavhengig av overordnede rammebetingelser. Våre anbefalinger og punkter vi ønsker tilbakemelding på gjentas her:

Kroppsvisitasjoner, rusprøver og cellevisitasjoner

Tilsynsrådet anbefaler at avdeling Kongensgate:

- arbeider for å kun benytte inngripende tiltak når det er nødvendig og forholdsmessig, og at fengselet alltid må vurdere om sikkerheten kan ivaretas på andre måter (minste inngreps prinsipp).

Helsetjenester i fengselet

Tilsynsrådet anbefaler at avdeling Kongensgate:

- arbeider for at helse relaterte fremstillinger gjennomføres.
- loggfører avlyste fremstillinger på en måte som gjør at det kan føres statistikk, og som sikrer notoritet rundt antall og hvordan avlysningene følges opp.

⁵ Straffegjennomføringsloven § 16, første ledd.

4. Tilbakemelding og oppfølging

Trondheim fengsel og forvaringsanstalt, avdeling Kongensgate har fått mulighet til å kommentere faktaopplysningene i rapporten innen 5. desember 2025. Fengselet er også bedt om å redegjøre for sin oppfølging av rapportens anbefalinger innen 5. januar 2026, som vil publiseres sammen med tilsynsrapporten.